

УДК 021.4:027.7](477)

Тамара Букишина,
науковий співробітник відділу
наукової реферативної інформації
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Відображення галузевої науково-реферативної інформації в УРЖ "Джерело": кооперативна взаємодія освітянських бібліотек

Розглянуто питання активізації формування реферативних ресурсів, зокрема з питань педагогіки, психології, освіти, через інтеграцію і налагодження кооперативної взаємодії та координації робіт з їхнього створення. Наголошено на значенні реферування наукових праць та їхньому розміщенні у загальнодержавній реферативній базі даних "Україніка наукова" та її паперовому варіанті УРЖ "Джерело" як першому кроці до вирішення проблеми цитування праць вітчизняних учених у межах України та на міжнародному рівні. Висвітлено результати моніторингу, проведеного ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в рамках наукового проекту, щодо аналізу масиву реферативної інформації з питань педагогіки, психології, освіти, а також динаміку її друку в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р. Виокремлено проблеми, вирішення яких сприятиме покращенню створення галузевого реферативного ресурсу освітянськими бібліотеками України.

Ключові слова: реферування, педагогіка, освіта, загальнодержавна реферативна база даних "Україніка наукова", український реферативний журнал "Джерело", ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, освітянські бібліотеки, кооперація, індекс цитування, моніторинг.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Одним із критеріїв, який має велике значення для оцінки наукових публікацій, є їхня цитованість (загальна і середня кількість посилань на статтю). Індекс цитувань — ключовий показник, що широко використовується в усьому світі для оцінювання роботи дослідників і наукових колективів. Його структура дає змогу виконувати досить широкий спектр функцій, головними з яких є: інформаційний пошук для обслуговування індивідуальних дослідників і наукових організацій; використання зв'язків між публікаціями для виявлення структури галузей науки, спостереження і прогнозування їхнього розвитку; оцінка науковим співтовариством якості публікацій та внеску їхніх авторів.

Сьогодні проблема цитування праць вітчизняних учених, зокрема НАПН України, в межах України та на міжнародному рівні стоїть досить гостро і потребує активних дій щодо її розв'язання. Доречно зауважити, що проекти використання наукометричної бібліографічної та реферативної бази даних Scopus для оцінювання наукового потенціалу держави в цілому та окремих суб'єктів наукової діяльності в Україні на рівні вищих органів державної влади з'явилися ще у 2009 р. Органи державної влади та профільні відомства розпочали роботу з видавцями щодо цільової підготовки наукових фахових видань України до включення у Scopus і паралельно — процеси запровадження в практику власної діяльності методів кількісного та напівкількісного оцінювання наукового потенціалу (наукометрії) на основі даних Scopus. Президією НАН України було ухвалено рішення щодо розгортання системи постійного моніторингу наукового потенціалу суб'єктів наукової діяльності України за даними бази даних Scopus. Реалізацію цього завдання покладено на Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського НАН України (НБУВ) [8], а також рішенням колегії Міністерства освіти і науки України показник "Кількість публікацій у наукометричній міжнародній базі даних Scopus"

був ухвалений як один із головних при оцінюванні результативності наукової та науково-технічної діяльності вищих навчальних закладів [9].

Організатори загальнодержавної реферативної БД "Україніка наукова" та її паперового варіанта українського реферативного журналу (УРЖ) "Джерело" вважають першим кроком до вирішення означеного питання реферування наукових праць та розміщення рефератів у означеній БД. З початком створення українського індексу цитування передбачається її трансформація із суто реферативної в наукометричну. Серед головних завдань, пов'язаних із розвитком цієї БД, є виділення її галузевих фрагментів та наступне внесення їх (в англо- чи російськомовному варіанті) до відповідних міжнародних реферативних БД та світової системи документальних комунікацій [6].

Отже, сьогодні активізація формування реферативних ресурсів передбачає їхню інтеграцію та реалізацію інформаційного обміну й потребує організації систематизованої колективної інформаційної співпраці, налагодження кооперативної взаємодії та координації діяльності з такими суб'єктами інформаційної галузі, як наукові установи, видавництва, освітні заклади, бібліотеки тощо. Зокрема, питання кооперативної співпраці зі створення загальнодержавної реферативної БД "Україніка наукова" та її паперового варіанта УРЖ "Джерело" неодноразово висвітлювалось у фахових періодичних виданнях, обговорювалось на конференціях і семінарах [4]. Так, на науково-практичному семінарі з питань реферативної роботи в Державній науково-педагогічній бібліотеці (далі ДПНБ України ім. В. О. Сухомлинського) було констатовано, що на основі тринадцятирічного досвіду роботи зі створення реферативних ресурсів визначено форми, види та моделі кооперативної взаємодії, які охоплюють державні інформаційні установи різної галузевої та відомчої належності й забезпечують гнучкий механізм інформаційної співпраці. Зазначено, що реалізованими видами кооперації стали: внутрішньовідомча, міжвідомча, міжгалузева. Внут-

рішньовідомча кооперація (НАН України) — це здійснення проекту "Національна система реферування української наукової літератури" за участі НБУВ та ІПРІ НАН України; співробітництво з редакційними академічних наукових видань, інформаційними підрозділами НДІ НАН України. Міжвідомча кооперація — співпраця з вищими навчальними закладами як видавничими установами, Департаментом атестації кадрів МОМолодьспорту України, окремими видавництвами, а міжгалузєва — з галузєвими бібліотеками (ННМБ України), галузєвими реферативними службами. Перспективним напрямом кооперативної взаємодії є міжнародна кооперація — співпраця зі службами реферування органів НТІ інших країн, зокрема РФ, — ВІНТІ, ІНІСН та ін., виробниками інформаційних продуктів і послуг тощо. Більшість названих форм і видів кооперації вже апробовані на практиці [5].

Незважаючи на досягнуте, вченими-бібліотекознавцями виокремлюється проблема роз'єднаності укладачів реферативної продукції. Сьогодні всі здобутки в розвитку наукового реферування досягаються на рівні різних відомств і будуються насамперед на ентузіазмі колективів або окремих осіб, які володіють методологією цього виду наукової діяльності та застосовують її для потреб інформаційно розвиненого суспільства. Для збереження та поглиблення цього надзвичайно потрібного країні напряму науки як складової культури є потреба, стверджує В. Вергунов, запровадження в Україні загальнодержавної програми наукового реферування з відповідним бюджетним фінансуванням МОМолодьспорту України під загальною науково-методичною координацією НБУВ: "Переведення наукового реферування під загальнодержавну програму кінце потрібно саме Україні, оскільки швидко "напливаюча" приватна власність на все і вся може, зрештою, "розчинити" безцінні фонди, які так необхідні вітчизняній розгалуженій мережі науково-дослідних установ та освітніх закладів, що фактично сформувалися в Україні за радянської доби" [2, с. 24].

Реферування наукових видань з питань педагогіки, психології та освіти є одним із провідних напрямів діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Як науково-дослідна установа і науково-методичний та координаційний центр мережі освітянських бібліотек МОМолодьспорту України та НАПН України вона у своїх наукових проєктах розробляла теоретичні, організаційні й методичні засади системи інформаційного забезпечення фахових потреб освітян, активно втілюючи у практику наукові розроблення, інноваційні методи роботи, тим самим стимулюючи дії бібліотек мережі, спрямовані на активізацію й модернізацію їхньої роботи щодо забезпечення принципів рівного доступу до інформаційно-бібліотечних ресурсів.

Для мережі вітчизняних освітянських бібліотек МОМолодьспорту України та НАПН України, наймолодшої з мереж, актуальним є питання вивчення й визначення напрямів, форм і методів організації інформаційно-комунікаційної взаємодії (ІКВ) між бібліотеками щодо формування єдиного галузєвого інформаційного ресурсу (ЄГІР), розвитку партнерства, співробітництва, інтеграції матеріальних, інтелектуальних зусиль для розв'язання поточних і стратегічних завдань.

Інформаційно-комунікаційна взаємодія між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотеками мережі проявляється сьогодні в активізації системного забезпечення фахових інформаційних потреб науковців і практиків реферативною інформацією [10]. Зокрема, з ініціативи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у формуванні галузєвого сегмента з питань педагогіки та психології у загальнодержавній реферативній БД "Україніка наукова" та її паперовому варіанті УРЖ "Джерело" беруть участь 15 провідних бібліотек освітянської мережі. З кінця 2007 р. на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського започатковано спільне форму-

вання галузєвої реферативної БД, яка на 01.01.2012 р. уже налічувала 26,5 тис. рефератів українською, російською й англійською мовами на 11,5 тис. наукових статей.

З огляду на зазначене, дослідження динаміки оприлюднення підготовленої ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у кооперативній співпраці з освітянськими бібліотеками реферативної інформації з питань педагогіки, психології та освіти є не тільки виявленням практичного втілення науково-дослідної роботи бібліотеки, а й важливим результатом для осмислення подальших кроків розвитку окресленого напрямку в системі науково-інформаційного забезпечення галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сучасного стану та перспектив розвитку наукового реферування в Україні постійно перебуває в полі зору науковців, які досліджують проблеми формування та використання інформаційних ресурсів. Розвиток національної системи реферування розглядають у своїх публікаціях І. Балагура, В. Вергунов, С. Добровська, Н. Зайченко, С. Кириленко, Л. Костенко, А. Крючин, Н. Мініна, В. Петров, М. Сорока.

Зокрема, перспективи використання реферативної БД "Україніка наукова", її паперового варіанта УРЖ "Джерело" відзначали у своїх виступах на науково-практичному семінарі, присвяченому десятиріччю реферативного журналу "Агропромисловий комплекс України", Л. Костенко, керівник центру комп'ютерних технологій НБУВ, та Н. Зайченко, завідувач відділу НБУВ. Було оприлюднено технологію формування наукової електронної бібліотеки на основі загальнодержавної реферативної БД "Україніка наукова" та створення служби доставляння документів у електронному вигляді. Зазначено, що електронна бібліотека (ЕБ) та реферативна БД як система-навігатор, що допомагає здійснювати пошук необхідної інформації, — це саме ті перспективні інформаційні продукти та технології, яких вимагає користувач від сучасної бібліотеки. Наголошено також на значенні інформаційних ресурсів реферативної БД для проведення широкого спектра бібліометричних, інформетричних і наукометричних досліджень для отримання кількісних показників, що сприятимуть удосконаленню бібліотечно-бібліографічної, інформаційної та наукової діяльності, а також для підготовки на базі реферативних ресурсів оглядово-аналітичних і прогностичних матеріалів [6].

У межах зазначеного семінару було розкрито значення такого інформаційного ресурсу НБУВ, як "Наукова періодика України", що виконує важливу реєстраційну функцію реферативних ресурсів, оскільки містить відомості про періодичні та продовжувані видання, які реферуються і відображені в загальнодержавній реферативній БД "Україніка наукова" та в поточних номерах галузєвих серій УРЖ "Джерело". Ці дані використовуються, зокрема, Департаментом атестації кадрів МОМолодьспорту України під час реєстрації (або перереєстрації) видання як такого, де можуть друкуватися результати дисертаційних досліджень. Активна співпраця з науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами щодо розширення спектра періодичних і продовжуваних видань, публікацій яких висвітлюються в реферативних і повнотекстових ресурсах НБУВ, сприяє підвищенню рейтингу науки та популяризації відомостей про наукові досягнення українських вчених в усіх галузях знань, формуванню позитивного іміджу вітчизняної науки, задоволенню інформаційних потреб усіх категорій користувачів не тільки в Україні, а й за її межами [3].

Розкриваючи проблему індексу цитування українських наукових статей, окремі дослідники, зокрема Н. Зайченко, Л. Костенко, А. Крючин, Н. Мініна, В. Петров, аналізують вимоги до наукових рефератів, представлених у БД, наголошуючи, що істотний вплив на формування інтересу до наукової публікації мають форма і повнота подання результатів досліджень у рефераті наукової роботи. Суттєвим є також

наведення результатів досліджень мовами міжнародного наукового спілкування [7]. І. Балагура зауважує, що реферативна БД "Україніка наукова" та реферативний журнал "Джерело" — "молоді" реферативні ресурси, які за окремими напрямками ще відстають від всесвітньо відомих. Вона визначає з-поміж них такі пріоритетні, як: підвищення вимог до першоджерел, удосконалення програмного та апаратного забезпечення, збільшення обсягів сучасної реферативної інформації, поглиблення ретроспективи та розроблення наукометричного апарату, пристосованого для дослідження тенденцій розвитку української літератури [1].

Постановка завдання. Згідно з планом НДР ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського "Наукова організація інформаційної діяльності галузевого бібліотечного комплексу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (2012—2014)" (науковий керівник — кандидат історичних наук О. Воскобойнікова-Гузєва) у 2012 р. за напрямом "Визначення перспективних напрямів розвитку інформаційної діяльності галузевого бібліотечного комплексу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського" здійснювалась робота щодо виявлення повноти опублікування реферативної інформації з питань педагогіки, психології та освіти.

Мета статті — висвітлити результати проведеного моніторингу щодо аналізу масиву галузевої реферативної інформації та динаміку її оприлюднення в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р., упродовж якого вирішувались такі завдання: 1) узагальнення статистичних відомостей щодо опублікування рефератів з питань педагогіки, психології, освіти, які готує ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського самостійно та у співпраці з освітянськими бібліотеками мережі, а також тих, які складають інші установи; 2) здійснення порівняльного аналізу з тогочасними даними за 2007—2010 рр.; 3) здійснення аналізу стану відображення назв періодичних і продовжуваних видань з питань педагогіки, психології, освіти в означеному виданні та у "Переліку періодичних видань, представлених в УРЖ "Джерело", розміщеному на сайті Інституту проблем реєстрації інформації НАН України.

Виклад основного матеріалу. Аналіз даних відображення рефератів на статті з періодичних та продовжуваних видань з питань педагогіки, психології та освіти в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р., підготовлених ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського самостійно та у кооперативній співпраці з освітянськими бібліотеками мережі, виявив, що всього за 2011 р. опубліковано реферати на 2151 статтю з 23 назв видань¹, що на 1150 статей і 2 назви видань більше, ніж у 2010 р. (відповідно 1001 стаття з 21 назви видань). У 2011 р. в УРЖ "Джерело" надруковано реферати на статті, підготовлені Дрогобицьким ДПУ ім. І. Франка ("Молодь і ринок"), Тернопільським національним педагогічним університетом ім. В. Гнатюка ("Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка"), Інститутом професійної освіти та освіти дорослих НАПН України (збірник наукових праць "Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи"), Рівненським державним гуманітарним університетом (збірник наукових праць "Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти") та Херсонським державним університетом ("Інформаційні технології в освіті"). Реферативна інформація була відредагована в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для подальшого передавання в інформаційні ресурси НБУВ.

Слід зауважити, що серед наукових видань означених закладів збірник наукових праць "Інформаційні технології в освіті" Херсонського державного університету, з яким головна книгозбірня галузі співпрацює, отримуючи реферати на статті зі збірника наукових праць "Педагогічні науки", реферується без відома ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинсь-

кого. Реферати на статті з видання надсилаються безпосередньо в ІІПІ НАН України та НБУВ для подальшого розміщення у загальнодержавній БД "Україніка наукова" та УРЖ "Джерело" і тому не потрапляють до галузевої реферативної БД на портал ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Однак з огляду на те, що бібліотека установи входить до кооперативного проекту ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, означені реферати включено до згаданих статистичних даних.

Аналіз даних відображення рефератів на статті з періодичних та продовжуваних видань з питань педагогіки, психології та освіти в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р., підготовлених іншими установами, що не надсилають реферати до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для редагування, які таким чином не відображаються у загальнодержавній реферативній БД на порталі бібліотеки, виявив, що всього за 2011 р. складено реферати на 891 статтю з 6 назв періодичних і продовжуваних видань, що на 125 статей і 1 назву видань більше, ніж у 2010 р. (реферати на 765 статей з 5 назв видань). Це видання Житомирського державного університету імені Івана Франка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Донецького національного технічного університету, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (журнал "Соціальна психологія"), Луганського ІІПО, Національного університету "Києво-Могилянська академія".

Усього в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р. опубліковано українською мовою реферати на 3042 статті з 29 назв періодичних і продовжуваних видань, що на 1276 статей і 2 назви видань більше, ніж у 2010 р. (реферати на 1766 статей з 27 назв видань).

Порівняльний аналіз статистичних даних за 2007—2011 рр. підтвердив стабільне зростання кількості рефератів на наукові статті з питань педагогіки, психології та освіти, опублікованих у чотирьох серіях УРЖ "Джерело". Зокрема, усього у 2007 р. було оприлюднено реферати на 1345 статей з 14 назв видань, у 2008 р. — на 1827 статей з 21 назви видань, у 2009 р. — на 1907 статей з 27 назв видань, у 2010 р. — на 1766 статей з 27 назв видань, у 2011 р. — на 3042 статті з 29 назв видань.

Висвітлення проблеми відображення назв періодичних і продовжуваних видань України з питань педагогіки, психології та освіти в УРЖ "Джерело" за 2011 р. передбачає ознайомлення із загальним переліком видань, що реферуються ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та окремо в результаті кооперативної співпраці з ВНЗ III—IV рівня акредитації. Так, головна книгозбірня мережі освітянських бібліотек реферує статті з 21 журналу, а саме: "Вища освіта України", "Вища школа", "Дефектологія", "Директор школи, ліцею, гімназії", "Наука і освіта", "Наша школа", "Неперервна професійна освіта: теорія і практика", "Нова педагогічна думка", "Освіта і управління", "Педагогіка і психологія", "Педагогіка і психологія професійної освіти", "Педагогічний вісник", "Педагогічний пошук", "Післядипломна освіта в Україні", "Позашкільна освіта та виховання", "Постметодика", "Професійно-технічна освіта", "Рідна школа", "Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія", "Філософія освіти", "Шлях освіти".

13 ВНЗ III—IV рівня акредитації та 2 наукові установи НАПН України передають до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського реферати на наукові статті з 18 періодичних і продовжуваних видань, а саме: "Наукові записки Вінницького ДПУ ім. М. Коцюбинського", серія "Педагогіка і психологія" (Вінницький ДПУ ім. М. Коцюбинського), "Молодь і ринок" (Дрогобицький ДПУ ім. І. Франка), збірники наукових праць "Вісник Кам'янець-Подільського педагогічного університету: корекційна педагогіка і психологія", "Проблеми дидактики історії" (Кам'янець-Подільський педагогіч-

¹ Зафіксованих в УРЖ "Джерело".

ний університет ім. І. Огієнка), "Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова", серія 5 "Педагогічні науки: реалії та перспективи" (НПУ ім. М. П. Драгоманова), науковий збірник "Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія (Київський університет імені Бориса Грінченка)", науково-теоретичний збірник "Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. (Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди), збірник наукових праць "Педагогіка вищої та середньої школи" (Криворізький державний педагогічний університет), збірник наукових праць "Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти" (Рівненський державний гуманітарний університет), "Наукові записки Тернопільського педагогічного університету", серія "Педагогіка" (Тернопільський педагогічний університет ім. В. Гнатюка), "Історико-педагогічний альманах", "Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини", збірник наукових праць "Психолого-педагогічні проблеми сільської школи" (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини), збірник наукових праць "Проблеми інженерно-педагогічної освіти" (Українська інженерно-педагогічна академія (м. Харків), "Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди", серія "Психологія" (Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди), "Збірник наукових праць (педагогічні науки)" (Херсонський державний університет), збірник наукових праць "Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи" (Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України), Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України "Проблеми загальної та педагогічної психології" (Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України).

У порівнянні з 2010 р. у 2011 р. в УРЖ "Джерело" з'явилися нові назви видань, а саме: "Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету", серія "Педагогіка", збірник наукових праць "Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи" Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, збірник наукових праць "Інформаційні технології в освіті" Херсонського державного університету.

Вивчення аспектів відображення видань з питань педагогіки, психології та освіти, що реферуються, у "Переліку періодичних видань, представлених в УРЖ "Джерело", розміщеному на сайті Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, показало, що всього до означеного переліку входить 554 видання з різних галузей знань. Серед них 39 видань з питань педагогіки, психології та освіти. І лише 27 з них (крім 12 — "Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка", "Вісник Львівського університету", серія "Педагогічна", "Вісник Харківського університету", серія "Психологічна", "Вісник Черкаського університету", серія "Педагогічні науки", "Гуманітарні науки Кримського гуманітарного університету", "Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського", "Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка", "Наукові записки НаУКМА", серія "Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота", "Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету", "Освіта на Луганщині", "Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту", "Психологія і суспільство") відображаються також і в реферативній БД на порталі ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

У "Переліку..." відсутня інформація про 13 видань, які реферуються освітянськими бібліотеками: 2009 р. — 4, 2010 р. — 7, 2011 р. — 1, 2012 р. — 1, а саме: "Молодь і ринок" (Дрогобицький ДПУ ім. І. Франка) (2009), "Наукові

записки Вінницького ДПУ ім. М. Коцюбинського" (2009), "Педагогічний вісник" (Черкаський ППО) (2009), збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка "Проблеми дидактики історії" (2009), "Історико-педагогічний альманах" (Уманський ДПУ ім. Павла Тичини) (2010), "Збірник наукових праць Уманського ДПУ ім. Павла Тичини" (2010), "Збірник наукових праць Харківського НПУ ім. Г. Сковороди" (2010), "Науковий часопис Київського НПУ ім. М. Драгоманова", серія "Педагогічні науки: реалії та перспективи" (2010), Науковий збірник Київського університету імені Бориса Грінченка "Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія" (2010), "Психолого-педагогічні проблеми сільської школи" (Уманський ДПУ ім. Павла Тичини) (2010); збірник наукових праць Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України "Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи" (2010), збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України "Проблеми загальної та педагогічної психології" (2011), збірник наукових праць Херсонського ДУ "Педагогічні науки" (2012).

Було виявлено видання з питань педагогіки, психології та освіти навчальних закладів, які в означеному "Переліку..." є, однак реферати на статті з них, за даними моніторингу 2009—2011 рр., в УРЖ "Джерело" не друкувалися ("Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна", серія "Психологія", "Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Ушинського", "Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка", "Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету").

Висновки та перспективи подальших досліджень. Моніторинг масиву реферативної інформації та динаміки її опублікування в чотирьох серіях УРЖ "Джерело" за 2011 р. дає можливість констатувати позитивні зміни у статистичних даних реферування наукових статей, зокрема збільшення друкування рефератів на 41,9% у порівнянні з 2010 р. Науковий проект ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу з освітянськими бібліотеками приносить свої результати. Однак слід зазначити, що в УРЖ "Джерело" за 2011 р. опубліковано даних рефератів на статті не з усіх видань, які передано ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського в НБУВ. Було виявлено, що реферати на статті з питань педагогіки, психології, освіти в УРЖ "Джерело" друкуються із запізненням на півтора-два роки. Зокрема, в проаналізованих номерах журналу опубліковано реферати на статті з трьох назв журналів за 2008 р. ("Педагогічний пошук" № 4, "Педагогіка і психологія професійно-технічної освіти" № 3, 4, "Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти" № 40); за 2010 р. — з шести назв ("Інформаційні технології в освіті" вип. 5, 6, "Дефектологія" № 2, "Директор школи, ліцею, гімназії" № 1, 4, "Наука і освіта" № 2, 4/5, "Наша школа" № 1/2, 4, "Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія" № 1). За 2009 р. представлено майже всі назви видань (21), кожне видання по два—три номери. Останніми номерами за означений рік представлено 5 видань: "Вища школа" № 7, 9, 12, "Рідна школа" № 8/9, 10, 11, "Молодь і ринок" № 9, "Постметодика" № 4, 5/6, 7, "Директор школи, ліцею, гімназії" № 6. Означений моніторинг підтверджує систематичність такого запізнення в опублікуванні рефератів, яке в НБУВ пов'язує із перенавантаженням у редагуванні матеріалу. З огляду на те, що ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського продовжує нагромаджувати масив реферативної інформації за рахунок кооперативного проекту з освітянськими бібліотеками, потреба вирішення питання оперативного відображення її в УРЖ "Джерело" набуває особливої актуальності.

"Перелік періодичних видань, представлених в УРЖ "Джерело", розміщений на сайті ІПРІ НАН України, не відображає повністю список видань, які вже реферуються, починаючи з 2009 р. Недостовірність даних звужує інформацію для науковців щодо реферативного опрацювання наукових видань з питань педагогіки, психології та освіти, знецінює роботу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Враховуючи зазначене, необхідно продовжувати щорічний моніторинг масиву реферативної інформації з питань педагогіки, психології, освіти, опублікованої у чотирьох серіях УРЖ "Джерело", проаналізувавши стан її опублікування за 2012 р. Відповідно до результатів моніторингу потребує уточнення "Перелік видань, представлених в УРЖ "Джерело", розміщений на сайті ІПРІ НАН України. Доречно стане ініціатива ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо започаткування ще однієї серії УРЖ "Джерело" — серії 5 "Педагогіка, психологія, освіта". Важливим залишається питання закріплення координаційних зв'язків з освітянськими бібліотеками мережі, зокрема з Херсонським державним університетом, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова, Південноукраїнським державним педагогічним університетом ім. К. Ушинського, Кіровоградським державним педагогічним університетом ім. В. Винниченка та Ніжинським державним педагогічним університетом.

Одним із головних завдань подальших досліджень є поповнення галузевої реферативної БД на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського рефератами на наукові статті з нових назв видань психолого-педагогічної тематики, зокрема Житомирського державного університету імені Івана Франка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Донецького національного технічного університету, Національного університету "Києво-Могилянська академія", Львівського національного університету імені Івана Франка, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Список використаної літератури

1. Балагура І. В. Перспективи розвитку реферативної бази даних "Україніка наукова" та реферативного журналу "Джерело" / І. В. Балагура // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. — 2011. — Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. — С. 110—120.
2. Вергунов В. А. Національний пріоритет на шляху до європейської інтеграції / В. А. Вергунов // Сучасний стан та перспективи наукового реферування : матеріали Міжнар. семінару-практикуму, м. Київ, 29 трав. 2009 р. / УФФН, ДНСГБ. — К., 2009. — С. 10—26.
3. Зайченко Н. Я. Наукова періодика України на сайті НБУВ (реферативні та повнотекстові ресурси) / Н. Я. Зайченко // Сучасний стан та перспективи наукового реферування : матеріали Міжнар. семінару-практикуму, м. Київ, 29 трав. 2009 р. / УФФН, ДНСГБ. — К., 2009. — С. 58—62.
4. Зайченко Н. Я. Організація кооперативної співпраці у процесі формування Наукової електронної бібліотеки / Н. Я. Зайченко, О. В. Баркова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 17—18 трав. 2005 р. — К., 2005. — Ч. 1. — С. 142—144.
5. Зайченко Н. Я. Сучасний стан та перспективи розвитку системи кооперативного реферування в Україні / Н. Я. Зайченко // Формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, 3 берез. 2011 р. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова (голова), О. М. Яценко (заст. голови) та ін.]. — К., 2011. — С. 54—66. — Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.library.edu-ua.net>. — Назва з екрана.
6. Костенко Л. Й. Реферативна база даних "Україніка наукова": стан, перспективи використання / Л. Й. Костенко // Сучасний стан та перспективи наукового реферування : матеріали Міжнар. семінару-практикуму, м. Київ, 29 трав. 2009 р. / УФФН, ДНСГБ. — К., 2009. — С. 53—57.
7. Петров В. В. Формирование баз данных реферативной информации — путь к оперативному обмену результатами научных исследований / В. В. Петров, А. А. Крючин, Л. И. Костенко, Н. Н. Минина // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. — 2010. — Вып. 8. — С. 103—108.
8. Про активізацію участі установ НАН України у науковому забезпеченні вирішення актуальних проблем розвитку держави : постанова Президії НАН України від 10.06.2009 р. № 171. — К., 2009. — Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2009/regulations/Documents/090610_171.pdf. — Назва з екрана.
9. Про удосконалення механізму фінансування фундаментальних досліджень вищих навчальних закладів і наукових установ МОН та результати атестації їх науково-технічної діяльності : рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.12.2009 р. — К., 2009. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Scopus>. — Назва з екрана.
10. Рогова П. І. Інформаційно-комунікаційна взаємодія бібліотек освітянської мережі: стан та перспективи / П. І. Рогова // Формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, 3 берез. 2011 р. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова (голова), О. М. Яценко (заст. голови) та ін.]. — К., 2011. — С. 6—16. — Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.library.edu-ua.net>. — Назва з екрана.

Рассмотрены вопросы активизации формирования реферативных ресурсов, в частности по вопросам педагогики, психологии, образования, посредством интеграции, кооперативного взаимодействия и координации работ по их созданию. Акцентировано внимание на значении реферирования научных работ и размещения рефератов в общегосударственной БД "Україніка наукова" и ее бумажном варианте УРЖ "Джерело" как первом шаге к решению проблемы цитирования трудов украинских ученых в пределах Украины и на международном уровне. Освещены результаты мониторинга, проведенного ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского в рамках научного проекта, по анализу массива реферативной информации по вопросам педагогики, психологии, образования, а также динамику ее печати в четырех сериях УРЖ "Джерело" за 2011 г. Выделены проблемы, решение которых будет способствовать улучшению создания отраслевого реферативного ресурса образовательными библиотеками Украины.

The questions of activation of the formation of abstract resources, in particular on pedagogy, psychology and education through integration and establishing of cooperative connections and coordination of work on their creation are considered. The article stressed the importance of abstracting scientific papers and placing abstracts in the database "Ukrainika naukova" and its paper version in Ukrainian abstract journal "Dzherelo" as the first step to solving the problem of quoting the works of Ukrainian scientists in Ukraine and internationally. The results of monitoring of abstract information on pedagogy, psychology, education and the dynamics of its printing in four series of "Dzherelo", conducted by V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine in 2011 are examined. Singled out problems which would improve the formation of the branch abstract resources by the educational libraries of Ukraine.

Надійшла в редакцію 2 серпня 2012 року